

5. Сорочинська О.А., Тушинська О.О., Дяченко І.В. Формування природничо-екологічної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку з використанням природничих Smart-боксів: нормативно-правовий аспект. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Педагогіка»*. 2025. № 8 (38). С. 1455–1469.

**Оксана ВАСИЛИХА,
Руслана ПРИСТАШ**
(Дрогобич)

ЗАВДАННЯ ВИХОВАННЯ ОСНОВ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНИКІВ У НОРМАТИВНО-ПРОГРАМОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ

Одним із важливих завдань дошкільної освіти є виховання у дітей основ валеологічної культури, що передбачає формування навичок здорового способу життя та усвідомленого ставлення до власного здоров'я. Власне це відображено у нормативно-правовому забезпеченні сучасного дошкілля. Так, у розділі «Дитина у природному довкіллі» програми «Я у Світі» наголошується на особливій ролі дошкільних років у розвитку особистості, на їхній самоцінності, а також на необхідності «...створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей; застосування компетентнісного підходу до розвитку особистості, до формування у дітей цілісної, реалістичної картини світу, основ їхнього світогляду» [1, с. 3].

В освітніх програмах розвитку дітей дошкільного віку «Ми» (Н. Кондратьєва) та «Павутинка» (Ж. Васякіна-Новикова) основна увага зосереджується на питаннях, пов'язаних із фізичним здоров'ям дитини, пропонуються рухливі ігри й загартовувальні процедури як ефективні засоби залучення дошкільників до здорового способу життя. Натомість у програмах «Стежина» [4] та «Наш дім – природа» основна увага зосереджується на виробленні у дітей дошкільного віку природодоцільного світогляду, на вихованні бережливого ставлення до природи, усвідомлення себе її невід'ємною частиною.

У низці інших освітніх програм («Веселка» (В. Ашиков, С. Ашикова), «Планета – наш дім» (І. Булавина, М. Найдєнська), «Світ

навколо нас» (Т. Попова), «Дитячий садок ХХІ ст.» (Т. Потапова), «Природа і художник» (Т. Копцева), «Юний еколог» (С. Ніколаєв) [4]) пріоритетності також набувають питання виховання валеологічної культури, основними завданнями формування якої визначаються вироблення світогляду, де питання здорового способу життя домінують. Програми передбачають ознайомлення дітей з особливостями функціонування організму людини, зі здоровим способом життя, корисною їжею, фізичними вправами та загартуванням, всіма тими звичками, що формують основи валеологічної культури.

Програма Т. Потапова «Дитячий садок ХХІ ст.» є соціально спрямованою. Як зазначають Н. Дудник, С. Гірняк та О. Свйонтик, у ній, окрім завдань валеологічної освіти, розв'язуються питання громадянського виховання, що передбачають ознайомлення дошкільників з правами та обов'язками людини як громадянина своєї держави. У програмі акцентується і на формуванні у дітей дошкільного віку «...навичок природовідповідної взаємодії з об'єктами навколишнього середовища, вихованні у них бажання спілкуватися зі світом на засадах гуманності, взаємоповаги та розуміння, що є одним із завдань валеологічного виховання» [2, с. 123].

Завдання, визначені у програмах виховання, педагоги реалізують у процесі щоденної освітньої діяльності через організацію занять, практичних вправ, дослідницьких завдань та експериментів. Така діяльність має системний характер і спрямована на формування у дітей дошкільного віку первинних уявлень про навколишнє середовище та власну роль у ньому. У ході освітнього процесу дошкільники засвоюють знання про живу і неживу природу, набувають досвіду формування власних суджень, що сприяє розвитку когнітивних здібностей та елементів критичного мислення. Водночас забезпечується становлення усвідомленого, відповідального та бережливого ставлення до природи як важливої складової загальнолюдських цінностей.

Ефективними формами та методами організації й проведення занять з валеологічного виховання дошкільників вважаємо бесіду, дидактичну та сюжетно-рольову гру, спостереження, розв'язання проблемних ситуацій, суспільно-корисну працю, читання творів художньої літератури. У старшому дошкільному віці діти вже можуть аналізувати і визначати особливості предметів та явищ навколишнього середовища. Залучення дошкільників до суспільно

корисної праці сприяє формуванню у них активної громадянської та природоохоронної позиції.

Попри те переконані, що найбільшим потенціалом валеологічного виховання володіють індивідуальні методи і прийоми роботи з дитиною в умовах як закладу дошкільної освіти, так і сім'ї. Саме їх використання спонукає дітей дошкільного віку до формування свідомого ставлення до природних потреб власного організму, дає можливість засвоїти культурно-гігієнічні навички, зрозуміти переваги здорового харчування, важливість прогулянок на свіжому повітрі, здорового сну тощо. Завдяки цьому дошкільники починають усвідомлювати важливість дотримання правил здорового способу життя, вчать розуміти особливості свого організму, прагнуть вдосконалювати його. Інакше кажучи стають валеологічно компетентними [5, с. 121].

Отож, проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей є одним із ключових пріоритетів сучасної освіти, що визначається нормативно-правовими документами й реалізується через організацію життєдіяльності вихованців у закладах дошкільної освіти. Популяризація здорового способу життя набуває не лише освітнього, а й суспільно значущого характеру. У цьому контексті особливої ваги набуває цілеспрямоване та системне залучення батьків до процесу валеологічного виховання дітей середнього дошкільного віку.

Здоровий спосіб життя як важлива складова валеологічної культури виступає основою формування стійких поведінкових моделей, гігієнічних навичок, а також свідомого ставлення до фізичної активності й раціонального харчування. Вікові особливості дітей середнього дошкільного віку, зокрема, розвиток мислення та здатність до формування елементарних самотійних суджень, створюють сприятливі умови для формування їхньої валеологічної компетентності.

Водночас задоволення пізнавальних потреб дітей, їхня активна участь в оздоровчих заходах, формування дбайливого ставлення до природи та засвоєння основ здорового способу життя на практиці визначають коло ключових педагогічних завдань. Їхнє ефективне розв'язання забезпечується впровадженням сучасних педагогічних технологій і партнерською взаємодією між закладом дошкільної освіти та родиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України ; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.
2. Дудник Н., Гірняк С., Свйонтик О. Педагогічні технології : навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2023. 156 с.
3. Ніколаєв С. Програма для дітей дошкільного віку «Юний еколог» URL: <http://detkam.in.ua/dodatкова-osvitnya-programa>
4. Програма підтримки розвитку дитини дошкільного віку «Стежина». Комплексна альтернативна освітня програма для закладів дошкільної освіти, що працюють за вальдорфською педагогікою / автори-упорядники А.М. Гончаренко, Н.М. Дятленко. Київ: НАІРІ, 2022. 256 с.
5. Хомин О., Калічак Ю. Законодавче забезпечення дошкільної освіти. *Сучасні тенденції створення здоров'язберезувального середовища у закладах освіти* : збірник наукових праць / ред. кол. Ю. Калічак (головний редактор) та ін. Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка, 2024. Вип. 2. С. 119–126.

Андрій ВИШНЕВСЬКИЙ
(Дрогобич)

РАННЄ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЧИННИК КОРЕКЦІЇ ІНТРОВЕРТНОСТІ ТА ІНДИВІДУАЛІЗМУ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ (ЗА Г. ВАЩЕНКОМ ТА О. ВИШНЕВСЬКИМ)

Сучасний етап розвитку українського суспільства та соціокультурні умови вимагають від педагогічної науки не лише передачі знань, але й свідомої корекції національного характеру відповідно до нових історичних викликів. У працях Г. Ващенка [1] та О. Вишневського [3] переконливо доведено, що український національний характер сформувався під впливом хліборобської осілості, родючої землі та комфортних природних умов, які зумовили